

## POSTANOWIENIE

Dnia 20 kwietnia 2021 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Marian Kocon (sprawozdawca)

SSN Anna Owczarek

w sprawie z powództwa B. K. i M. K.  
przeciwko H. w C. - Niemcy  
o zadośćuczynienie,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym  
w Izbie Cywilnej w dniu 20 kwietnia 2021 r.  
skargi kasacyjnej powodów  
od postanowienia Sądu Apelacyjnego w (...)  
z dnia 5 września 2018 r., sygn. akt I ACz (...),

**uchyla zaskarżone postanowienie oraz postanowienie Sądu  
Okręgowego w Ł. z dnia 25 kwietnia 2018 r., sygn. akt I C (...) i  
pozostawia rozstrzygnięcie o kosztach postępowania  
zażaleniowego i kasacyjnego w orzeczeniu kończącym  
postępowanie w sprawie.**

### UZASADNIENIE

Sąd Apelacyjny w (...) postanowieniem z dnia 5 września 2018 r. oddalił zażalenie powodów na postanowienie Sądu Okręgowego w Ł. z dnia 25 kwietnia 2018 r., podzielając argumenty Sadu Okręgowego, które legły u podstaw stwierdzenia, że z powodu *res iudicata* pozew o zadośćuczynienie skierowany przeciwko H. w C. /Niemcy/ podlegał odrzuceniu (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Ustalono, że powództwo powodów skierowane przeciwko (...) Biuru Ubezpieczeń (...) Sąd Rejonowy w Z. oddalił wyrokiem z dnia 31 stycznia 2013 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego zachodzi tożsamość podmiotowa także po stronie pozwanej, a przy tym identyczny jest przedmiot postępowania (roszczenie o zadośćuczynienie).

Skarga kasacyjna powodów od postanowienia Sądu Apelacyjnego - oparta na podstawie drugiej z art. 398<sup>3</sup> k.p.c. - zawiera zarzut naruszenia art. 199 § 1 pkt 2 w zw. z art. 366 k.p.c., i zmierza do uchylenia tego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Z art. 199 § pkt. 2 k.p.c. wynika, że sąd odrzuci pozew, jeżeli o to samo roszczenie sprawa została już prawomocnie osądzona „pomiędzy tymi samymi stronami”. Tożsamość podmiotowa musi zachodzić po obydwu stronach postępowania. Literalnie nie obejmuje to przypadku, w którym w pierwszym postępowaniu pozwanym było (...) Biuro Ubezpieczycieli (...), zaś w drugim niemiecki ubezpieczyciel (H. w C.) sprawcy wypadku skoro nie zachodzi tożsamość podmiotowa po stronie pozwanej.

U podłoża stanowiska Sądu Apelacyjnego, że zachodzi tożsamość podmiotowa leży stwierdzenie, iż oba pozwane podmioty „odpowiadają gwarancyjnie za sprawcę szkody w związku z zawartą umową ubezpieczenia, a więc, z identycznej podstawy i według identycznych przesłanek”. (...) Biuro Ubezpieczycieli (...) odpowiada bowiem w granicach obowiązkowego ubezpieczenia komunikacyjnego, a zatem w tych samych granicach co pozwany w sprawie ubezpieczyciel niemiecki. Inaczej mówiąc, zachodzi tożsamość materialna pozwanych odpowiadających w ramach tych samych granic i okoliczności, na podstawie identycznych regulacji statuujących ich ryzyko ubezpieczeniowe.

Odniesienie się do powyższego stanowiska wymaga przedstawienia istoty tzw. rozszerzonej prawomocności materialnej (art. 365 § 1 *in fine* k.p.c.) oraz określenia jej stosunku do powagi rzeczy osądzonej, stanowiącej przeszkodę procesową dla ponownego rozpoznania sprawy raz już merytorycznie rozstrzygniętej (art. 366 w związku z art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.).

Podmiotowe granice powagi rzeczy osądzonej obejmują w zasadzie tylko same strony procesowe. Wyroki mają więc powagę rzeczy osądzonej *inter partes*, jeżeli z ustaw inaczej nie wynika (art. 365 *in fine* k.p.c.). Przez strony rozumie się tu obie strony rozstrzygniętego procesu, choćby wszczęcie postępowania nastąpiło na skutek powództwa wniesionego przez prokuratora lub organizację społeczną. Poza stronami procesu wyrok może mieć powagę rzeczy osądzonej także wobec innych osób, gdy korzysta z rozszerzonej prawomocności. O rozszerzonej prawomocności wyroku lub powadze rzeczy osądzonej mówi się wtedy, gdy wyrok na podstawie przepisów prawnych korzysta z powagi rzeczy osądzonej jeszcze co do innych osób poza samymi stronami procesowymi w ścisłym znaczeniu. Wypadki rozszerzonej prawomocności można podzielić na dwie grupy. Pierwszą grupę stanowią wypadki, w których wyrok z powodu szczególnego charakteru przedmiotu procesu ma powagę rzeczy osądzonej dla wszystkich i przeciwko wszystkim. Należą tu na podstawie przepisów kodeksu wyroki wydane w sprawach małżeńskich i w sprawach ze stosunków między rodzicami a dziećmi (art. 435 § 1 k.p.c. i art. 458 § 1 k.p.c.). Kodeks w tych sprawach wyraźnie mówi, że wyrok prawomocny ma skutek wobec osób trzecich. Do drugiej grupy należą wypadki, w których wyrok ma powagę rzeczy osądzonej wobec osób trzecich na podstawie szczególnego stosunku tych osób do jednej ze stron procesowych i tylko w stosunku do niej. Chodzi tu w szczególności o wypadki następstwa prawnego (tak o charakterze uniwersalnym, jak i o charakterze syngularnym, tu art. 192 pkt 3 k.p.c.). Na podstawie zaś przepisów prawa materialnego rozszerzona prawomocność zachodzi w wypadkach, gdy z natury stosunku prawnego wynika, że wyrok będzie obowiązywał także inne osoby poza stronami procesu (będą to często wypadki współuczestnictwa jednolitego lub interwencji ubocznej samoistnej). Wreszcie na podstawie wyraźnych przepisów ustawowych wyrok może być skuteczny wobec osób trzecich (np. art. 42 § 7 prawa spółdzielczego). Tożsamość stron procesowych jako warunek istnienia powagi rzeczy osądzonej skutkującej odrzuceniem pozwu w późniejszym postępowaniu (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c.) zachodzi zarówno wówczas, gdy w obu sprawach uczestniczą te same strony, choćby w odwrotnych rolach procesowych, jak i wtedy, gdy zamiast strony z pierwszego procesu występuje jej następca prawny lub inna osoba objęta w danym

wypadku rozszerzoną prawomocnością wyroku. Podsumowując, można stwierdzić, że przypadki rozszerzonej (podmiotowo) prawomocności materialnej należy rozpatrywać zarówno w kontekście mocy wiążącej prawomocnych orzeczeń (art. 365 § 1 k.p.c.), jak i powagi rzeczy osądzonej (art. 366 k.p.c.) i jej skutków procesowych (art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. - niedopuszczalność ponownego powództwa w sprawie prawomocnie osądzonej).

Przedstawiona konstrukcja prawna rozszerzonej prawomocności materialnej w łączności z powagą rzeczy osądzonej, akceptowana przez przeważającą część doktryny, jak też znajdująca odzwierciedlenie w judykaturze Sądu Najwyższego (por. postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1971 r., III CRN 361/71, OSPIKA 1972, nr 10, poz. 179, oraz z dnia 27 kwietnia 1999 r., III CKN 48/99, niepubl., uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 grudnia 2003 r., OSNC 2005, nr 2, poz. 25) nie pozwala przyjąć, że powaga rzeczy osądzonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Z. z dnia 31 stycznia 2013 r. oddalającego roszczenie powodów o zasądzenie zadośćuczynienia, wyłącza, jak uznał Sąd Apelacyjny, ponowne wytoczenie powództwa w tym przedmiocie skierowane przeciwko niemieckiemu ubezpieczycielowi nie biorącemu udziału w sprawie, w której wydano ten wyrok. Nie ma bowiem podstaw do przyjęcia, że pozwany niemiecki ubezpieczyciel jest objęty rozszerzoną prawomocnością tego wyroku. Zatem zaskarżone postanowienie nie mogło się ostać.

Z tych więc przyczyn Sąd Najwyższy orzekł, jak w postanowieniu.